

LINKSNIŲ KATEGORIJOS ĮSISAVINIMAS: LIETUVIŲ KALBA KAIP GIMTOJI IR SVETIMOJI

Ineta Savickienė

Vytauto Didžiojo universitetas
Regionistikos katedra
Donelaičio 58
LT – 44248 Kaunas
Tel.: 37 3278 68
el. paštas: i.savickiene@pmdi.vdu.lt

Kodėl vaikai greitai ir be didelių pastangų įsisavina gimtąją kalbą, o užsieniečiai, panorę kalbėti lietuviškai, turi mokytis ne vienerius metus? Kodėl turtingos morfologijos kalbas, pvz., baltų, slavų, vaikai įsisavina lengvai ir greitai, tuo tarpu svetimkalbiams morfemų gausa yra didžiausia kliūtis įveikti kalbos gramatinę sistemą?

Šiame darbe pabandydysime patyrinėti vaikų ir užsieniečių kai kurias linksnio vartojimo situacijas, aptarsime gramatinių linksnių ir prielinksnių konstrukcijų mokymosi ypatybes, klaidų atsiradimo priežastis.

Įvairių sričių tyrėjai stengiasi atsakyti, kaip yra išmokstama užsienio kalba. Pirmoji grupė yra užsienio kalbų mokytojai, didžiausią dėmesį skiriantys savo mokinių pažangai. Antrieji – vaikų kalbos raidos specialistai – pastebi gimtosios ir užsienio kalbų įsisavinimo panašumus. Trečia grupė – tai lingvistai, naudojančios užsienio kalbos mokymąsi kalbos universalijoms patikrinti. Psicholingvistai domisi kalbos apdorojimo procesu, o sociolingvistai bei antropologai bando atsakyti į klausimus, susijusius su įvairiais socialiniais veiksniais.

Kadangi visų šių grupių tyrėjai turi skirtingus tikslus, todėl bando atsakyti į skirtingus klausimus. Kai kalbama apie užsienio kalbos mokymąsi, kai kurie svarbūs klausimai visada išlieka aktualūs:

Ar yra optimalus amžius užsienio kalbai mokytis? Kiek laiko užtrunka išmokti užsienio kalbą? Ar yra, jei taip, tai kokios, optimalios mokymosi sąlygos? Ar antrosios kalbos mokymosi procese, taip pat, kaip ir gimtosios, egzistuoja tarpinės mokymosi stadijos, lengvinantieji veiksniai ir pan.? Ar besimokantieji galės taip pat efektyviai bendrauti, skaityti ir kalbėti taip, kaip ir gimtąja kalba? Ar gimtosios kalbos struktūra lemia užsienio kalbos sėkmingą/ nesėkmingą mokymąsi?

Trumpai norėtusi aptarti jau paminėtų skirtingų mokslininkų požiūrius į užsienio kalbos mokymąsi.

Užsienio kalbų mokytojai. Seniausia užsienio kalbos tyrimų tradicija remiasi užsienio kalbos mokymu. Šioje srityje atlikta daug darbų, išbandyti įvairiausi metodai, aptarti jų privalumai bei trūkumai. Populiariausi mokymo metodai paprastai vadinami *gramatikos/ vertimo* (ang. *grammar/ translation*) ir *tiesioginiai* (ang. *direct*) dažnai konkuruoja tarpusavyje, todėl dabartiniu metu

dažniausiai stengiamasi šiuos abu metodus derinti drauge. Nepaisant įvairių studijų ir sprendžiamų svarbių klausimų, šie tyrimai labiau kreipia dėmesį į mokymosi rezultatą, o ne į procesą. Daugelis jų nedaug ką tepasako ir apie užsienio kalbos mokymosi prigimtį neformalioje arba neklasės aplinkoje.

Vaikų kalbos specialistai. Kalbos įsisavinimo sąvoka suprantama kaip aktyvus procesas ir priimtina vaikų kalbos raidos sričiai, pradėjo būti taikoma ir tyrimams, susijusiems su užsienio kalbos mokymu. Tuo tarpu, kai užsienio kalbos mokytojai kritikavo savo mokinius už daromas gramatines klaidas, vaikų kalbos specialistai klaidas interpretavo kaip mokymosi pažangą ir teigė, kad mokymasis – tai žinių perorganizavimas, o ne tik jų laikymas atmintyje. Svarbiausia, kad jie suprato kalbos įsisavinimą kaip raidos procesą. Šios idėjos, pabrėžiančios skirtingą požiūrį į kalbos mokymąsi, padarė perversmą užsienio kalbos tyrimuose.

Vaikų kalbos specialistai daug dėmesio skyrė *vaikiškosios kalbos* (ang. Baby talk, motherese etc.) tyrimams, kurie pasidarė svarbūs ir užsienio kalbos sričiai. Klausimai, kuo ir kaip skiriasi kalba, skirta mažam vaikui ir besimokančiajam užsienio kalbos, tapo ir vis tebėra svarbus tyrimo objektas. Tyrimai parodė, kad *įvesties* (ang. input) kiekybė ir kokybė lemia ir gali padėti sparčiai mokytis užsienio kalbos (Tomasello, Herron 1989). Pastebėta bendrų modelių vaikų kalbos ir užsienio kalbos mokymosi procese: vadinamųjų „raidos klaidų“ atsiradimas arba apibendrinimai, panaši kalbos raidos seka, panašus kalbos įsisavinimo procesas net ir skirtingų kalbų atstovų, panašių mokymosi strategijų naudojimas (frazijų, modelių vartojimas, bendravimo strategijos, palaipsniui ilgėjantis pasakymo ilgis ir t. t.) (Rescola, Okuda 1987).

Lingvistų požiūris. Bendrosios kalbotyros specialistai domisi užsienio kalbos besimokančiųjų gebėjimais ir klaidomis, kai tai yra priimtina universaliosios gramatikos apie užsienio kalbos mokymąsi hipotezėms patikrinti. Pagrindinis akcentas šiems tyrėjams yra teiginys, kad kiekvienoje kalbos mokymosi stadijoje besimokantysis turi tam tikrą organizuotą žinių sistemą. Besimokantis užsienio kalbos, jų teigimu, turi daug tokių sistemų tuo pačiu metu, kuris reikalingas tos kalbos gramatikai kontroliuoti. Šios sistemos gali būti vadinamos *interkalbos gramatika* (ang. interlanguage grammar) (Snow 1993). Lingvistų tyrimai atskleidė, kokios yra sudėtingos gramatikos žinios, kurias reikia įsisavinti, tačiau jie nesidomėjo kitais aktualiais kalbos klausimais, pvz., žodynu, pokalbio taisyklėmis, komunikacijos efektyvumu, įvestimi, motyvacija ir pan.

Psicholingvistų požiūris. Jų nuomone į kalbos įsisavinimą reikėtų žiūrėti kaip į tam tikros rūšies informacijos apdorojimą. Kalbos mokymasis ir kalbos supratimas ne daug kuo skiriasi, nes abu apima auditorinių stimulų analizę ir sujungia tos analizės duomenis su semantine reprezentacija. Vadinas, užsienio kalbos mokymasis yra tas pats kaip ir gimtosios kalbos, tik su didesniu informacijos kiekiu. Psicholingvistiniai tyrimai labiau kreipia dėmesį į atlikimą nei į kompetenciją, strategijas nei į taisykles. Užsienio kalbos mokymasis yra susijęs su patirtimi ir bandymais suprasti tą kalbą. Psicholingvistų požiūris supaprastina užsienio kalbos mokymosi tyrimus iki įvesties ir apdorojimo efektyvumo problemų ir nedaug dėmesio skiria kultūriniam ir socialiniam kontekstui, kuriame vyksta mokymasis (Snow 1993).

Sociokultūrinis požiūris. Psicholingvistai, kalbos raidos specialistai ir lingvistai, kalbėdami apie užsienio kalbos mokymąsi, pabrėžia kognityvinį šio proceso aspektą. Sociologai, antropologai ir sociolingvistai galvoja apie visuomeninį dvikalbystės kontekstą. Šios srities tyrėjai stengiasi vengti tokių sąvokų kaip kalbos mokėjimas, o vartoja komunikacinis efektyvumas, socialinis atitikimas. Tuo tarpu, kai gimtosios kalbos raidos specialistai atlieka tyrimus ir bando atsakyti į klau-

simą, ar suaugę gali puikiai išmolti užsienio kalbą ir tapti dvikalbiais, kiti mokslininkai pabrėžia vaikų ir suaugusiųjų efektyvų bendravimą užsienio kalba. Sociokultūrinis požiūris teigia, kad užsienio kalbos mokymasis – tai ne tik naujos gramatinės sistemos ir tarties išmokimas, bet ir įsiliejimas į kitą kultūrą.

Aptarę pagrindinius teorinius klausimus ir tyrimo sritis, šiame darbe daugiau dėmesio skirsime ir pabandydysime aptarti vaikų ir užsieniečių daromas linksnio klaidas, remiantis jau minėtu vaikų kalbos raidos specialistų požiūriu.

Linksno kategorija

Linksnis yra viena pagrindinių daiktavardžio kategorijų, padedančių jungti žodžius į sakinius. Morfologiškai aprašant linksnius, neišvengiamai reikia remtis sintakse bei semantika, nes tik apimant visus šiuos lygmenis, galima susidaryti linksnio kategorijos vaizdą.

Linksno kategorija laikoma viena iš sudėtingiausių. Pirmiausia todėl, kad pagal formą ji yra morfologinė, o pagal turinį – sintaksinė-semantinė. Antra – ji daugianarė. Dvinarės priešpriešos yra įsisavinamos anksčiau nei daugianarės. Vaikų kalboje daugianarės kategorijos daugeliu atvejų pirmiausia suvedamos į dvinares. Pavyzdžiui, iš pradžių pasirodo priešprieša tiesioginis/netiesioginis linksnis, o tik po to netiesioginis linksnis pradeda skaidytis į galininką, kilmininką ir t.t. Remiantis tyrimais, nustatyta, kad pirmasis linksnių kontrastas vaikų kalboje yra vienaskaitos galininko ir kilmininko priešprieša vardininkui. Tuo pat metu arba vos vėliau pradeda vartoti šaukmininkas, daugiskaitos vardininkas, vienaskaitos vietininkas, naudininkas ir įnagininkas. Duomenys rodo, kad tik nuo trečiųjų metų pradžios vaikai pradeda dažniau vartoti daugiskaitos linksnius. Prielinksnių vartojimas dažnai kelia problemų, todėl daugumas prielinksnių – kaip prepozicinės morfemos – yra įsisavinami daug vėliau nei fleksinės morfemos (Savickienė 2003). Ar tokia seka yra ir užsieniečių, kalbančių lietuviškai, kalboje, ar jie susiduria su panašiomis linksnio vartojimo klaidomis?

Pagal vartojimo dažnumą preliminarūs sakinys lietuvių kalbos tyrimai rodo tokį linksnių pasiskirstymą: dažniausiai vartojamas yra vardininkas, antras pagal dažnumą – kilmininkas, trečias – galininkas, ketvirtas – naudininkas, toliau – įnagininkas ir vietininkas. Tačiau linksnių vartojimas yra glaudžiai susijęs su kalbėjimo situacija, kontekstu ir pačiais kalbos akto dalyviais.

1 lentelė. Linksnių pasiskirstymas pagal dažnumą suaugusiųjų kalboje (SK) (%).

Linksnis	V.	G.	K.	N.	Įn.	Vt.
	32%	18%	28%	9%	5%	3%

2 lentelė. Linksnių pasiskirstymas pagal dažnumą vaikų kalboje (VK) (%).

Linksnis	V.	G.	K.	N.	Įn.	Vt.
	59%	19%	15%	4%	2%	2%

Akivaizdūs linksnių vartojimo skirtumai pastebėti situacijose, kai pokalbyje suaugęs kalba su suaugusiuoju (SK)¹, su vaiku (VSK) arba, kai kalba mažas vaikas (VK). Tyrimo duomenys rodo, kad linksnių vartojimo požūriū VSK ir VK yra daug artimesnės nei SK (žr. Savickienė 2005). Nepaisant didelių skirtumų, galime pastebėti (žr. Lenteles 1, 2), kad yra ir panašumų – vardininkas yra dažniausiai vartojamas abiejų grupių, t.y. vaikų kalboje (VK) ir suaugusiųjų (SK). Kitų linksnių vartojimas skiriasi. SK grupė daug dažniau vartoja kilmininką nei galininką, o VK galininkas yra šiek tiek dažnesnis nei kilmininkas. SK taip pat dvigubai dažniau vartoja naudininką ir įnagininką, o vietininko vartojimas beveik sutampa su VK.

Matome, kad dažniausias yra vardininkas (nežymėtasis narys), o kitame skalės gale atsiduria vietininkas ir įnagininkas – rečiausi linksniai. Vietininkas, rečiausias visoje linksnių sistemoje, laikytinas labiausiai žymėtu nariu.

VK dažnas vardininko vartojimas – tai specifinė vaikų ir jiems skirtos kalbos ypatybė, ypač ankstyvuojū kalbos įsisavinimo laikotarpiu (Savickienė 2003).

Duomenys rodo, kad gramatiniai linksniai, t.y. vardininkas, galininkas ir kilmininkas, yra žymiai dažnesni už konkrečiuosius linksnius: naudininką, įnagininką ir vietininką.

Linksnio vartojimas K1 ir K2²

Šis tyrimas neaptarinės užsieniečių linksnio vartojimo dažnumo, tačiau jau preliminarūs duomenys rodo, kad vardininkas yra dažniausiai vartojamas linksnis. Taip yra dėl to, kad vardininkas, kaip jau buvo minėta, yra nežymėtas sakininės lietuvių kalbos linksnių sistemos narys. Kitos šio linksnio dažno vartojimo priežastys yra panašios kaip ir vaikų kalboje: pirma, tai specifinė mokymosi situacija, kai mokytojas pirmiausia pavadina daiktą ir nurodo jo referentą arba kitu būdu paaiškina, antra – apibendrinimo klaidos, kai vardininkas vartojamas apibendrintai ir drauge klaidingai vietoj kitų toje situacijoje laukiamų ir gramatiškai taisyklingų linksnių.

Taigi vienaskaitos vardininkas yra pirmasis linksnis pradedamas vartoti vaikų ir užsieniečių kalboje. Šis reiškinys pakankamai universalus, nes abi kategorijos – vienaskaita ir vardininkas – yra nežymėtosios ir daug natūralesnės nei daugiskaita ir tiesioginiai linksniai.

Vaikai pirmiausiai įsisavina posesyvo kilmininką, o užsieniečiai prielinksninę kilmininko konstrukciją krypčiai reikšti (*iš + Kilm.*). Objekto kilmininko reikšmė, o ypač neiginio kilmininko, įsisavinama šiek tiek vėliau ir ilgą laiką vartojama klaidingai ir vaikų, ir užsieniečių. Klaidinguose pasakymuose laukiamas kilmininkas pakeičiamas vardininku arba galininku, pvz.:

(1)

Mociūtė nėra (= močiūtės nėra), nebėja anūnas (= nebėra lėktuvo), nemoku sudėti kėdutę (= nemoku sudėti kėdutes) (K1)³.

Nežinau Europos kultūra (= Europos kultūros), negalima gerti alus (= alaus), negalėjo matyti katę (= katės) (K2).

¹ SK – suaugusiųjų kalba arba suaugusiajam skirta kalba (ang. Adult directed speech, ADS), VSK – vaikui skirta kalba (vaikiškoji kalba, ang. Child directed speech, CDS), VK – vaiko kalba (ang. Child language).

² Šiame darbe įsivesime simbolius, reprezentuojančius sąvokas: K1 – vaikų kalba, gimtoji/ pirmoji; K2 – užsienio kalba/ svetimoji. Taigi, K1 – tai lietuvių gimtoji/ pirmoji kalba (mokosi vaikai), K2 – lietuvių kalba kaip antroji/ svetimoji (užsieniečiai mokosi).

³ Vaikų kalbos pavyzdžiai yra nuo 1;10 iki 2;5, t.y. nuo vienerių metų ir dešimt mėnesių iki dvejų metų ir penkių mėnesių amžiaus. Užsieniečių, besimokančių lietuvių kalbos mokėjimo lygis yra vidurinis.

Labai dažnai vardininkas vartojamas apibendrintai vietoj kilmininko, kai kuriais atvejais daromos ne tik linksnio, bet ir skaičiaus bei linksniavimo tipo vartojimo klaidos, pvz.:

(2) *Buvo daug vėjas* (= vėjo), *bangos* (= bangų). *Buvo daug draugė* (= draugų), *daug šeimė* (= šeimų), *nebuvo daug laikas* (= laiko) (K2).

Galininkas yra pirmasis linksnis K1 ir K2 vartojamas tiesioginiam objektui reikšti. Ankstyvoju kalbos įsisavinimo laikotarpiu vaikai vartoja vardininką vietoj laukiamo galininko vienažodžiuose pasakymuose, vadinamose *holofrazėse* (tai vieno žodžio pasakymai, dažnai turintys viso sakinio reikšmę). Labai dažnai tai suaugusiųjų klausimai, į kuriuos vaikas atsako, vartodamas vardininką. Vardininkas vietoj galininko (objekto reikšmė) K1, pvz.:

(3)

M⁺: *Ką tu nori pamatyti?*

V: *Maliūnas* (= malūnų).

M: *Ką mudvi verdam?*

V: *Kamilas* (= kiaušinių).

M: *Ką myli?*

V: *Amūnas* (= Ramūnų).

V: *Alus gajė* (= alų gėrė).

V: *Kalatas ima, nesa* (= chalata į ima, neša).

Vardininkas vietoj galininko (objekto reikšmė) K2, pvz.:

(4)

U: *Turėsiu automobilis ir mažas parkas* (= automobilį ir mažą parką).

U: *Ji turi sidabrinis žiedas* (= sidabrinį žiedą).

U: *Anksčiau girdejau telefono pokalbis* (= pokalbį).

U: *Ji mėgsta kalnas* (= kalnus).

Užsieniečių ištarti pirmasis ir antrasis pavyzdžiai rodo, kad tranzityvinio veiksmazodžio *turėti* valdymas dar neišmoktas. Trečiasis pavyzdys rodo, kad vienas frazės narys pavartotas taisyklinga forma, o antrasis – ne. Šį atvejį galima būtų paaiškinti posesyvinės konstrukcijos dažnumo poveikiu. Svetimkalbiai neretai girdi tokias konstrukcijas, kurios lietuvių kalboje yra dažnos. Vyriškios giminės kilmininko fleksija *-o* yra ne tik dažna, bet ir ryški, todėl kalbos sraute ji daug lengviau atpažįstama ir drauge įsimenama, nei antrojo frazės nario fleksija. Paskutinis pavyzdys rodo supainiotos konstrukcijos atvejį – lietuvių kalbos pradiniam mokymosi procese užsieniečiai mokomi konstrukcijos *man patinka* + *vardininkas*, o vėliau pateiktą kitą variantą *aš mėgstu* + *galininkas* jiems trunka išmokti.

Vaikų kalbos tyrimuose pastebėta, kad egzistuoja vadinamosios morfemų įsisavinimo tranzitinės stadijos. Vienažodžių sakinių laikotarpiu vaikai labai dažnai pakartoja mamos pasakymus, bet su praleistu prielinksniu. Praleistus prielinksnius iš pradžių tik kartais, o vėliau visada keičia premorfema *-a*. Vaikų kalbos literatūroje toks morfemą atstojantis garsas vadinamas fileriu. Tai „prozodiškai tinkamas, bet semantiškai tuščias elementas“. Tokie fileriai palaipsniui išsirutulioja į laisvas arba priklausomas gramatines morfemas (Peters, Menn 1973, 742)⁵.

⁴ Sutrumpinimų paaiškinimai: M – mama, V – vaikas, U – užsienietis.

⁵ Filerį būtų galima vadinti ir pirmine morfema, premorfema ar universaliu pradinės formos žymikliu, kuris ilgainiui virsta tikrąja morfema (primintina, kad ankstyvoju laikotarpiu pirmosios vardininko, galininko, naudininko fleksijos lietuvių vaikų kalboje buvo su *-a*: *suniuka* (šuniukas, šuniuka, šuniukui); vietoj priešdėlių irgi vartota *a-*: *ajeikia, aieskot* (nereikia, paieškot); taip pat ir vietoj prielinksnių *-a*: *a auka, a lina* (i lauka, pas Lina).

Kilmininkas vartojamas vietoj prielinksninės konstrukcijos krypčiai reikšti.

I stadija: K1 frazės be prielinksnių:

(5)

M: *Ant kėdės Rūta jau?*

V: *Kėdės* (= ant kėdės).

M: Kur eisime?

V: *auką* (= į lauką), *dajelį* (= į darželį), *paduotuvę duonytės* (= į parduotuvę).

II stadija: Praleistieji prielinksniai pakeičiami premorfema -a:

(6)

M: *Ant ko Rūta sėdi?*

V: *A liopos* (= ant sofos).

M: Pas ką važiuosime?

V: *a Liną* (= pas Liną).

V: *Geja sode a mociutė* (= gera sode pas močiutę).

Atrodo, kad galininko krypties reikšmę vaikai įsisavina daug anksčiau negu ji įgauna gramatinę išraišką. Sunkumų, matyt, nekilo dėl nesudėtingos konstrukcijos, sudarytos iš daiktavardžio linksnio su prielinksniu ir aiškios semantikos veiksmažodžio: krypčiai reikšti buvo vartojami tik keli slinkties veiksmažodžiai – *ėti, važiuoti*.

Tiriamoji medžiaga parodė, kad prielinksniai įsisavinami daug lėčiau ir vėliau nei galūnės. Toks reiškinys, kai prielinksnio reikalaujamose konstrukcijose šis yra praleidžiamas, pastebėtas daugelyje kalbų. Pirmieji vaiko kalboje atsirandantys prielinksniai gali būti vartojami netaisyklingai, t. y. ne pagal suaugusiųjų kalboje priimtas normas. Labai dažnai jų funkcijos išplečiamos, ir vienas prielinksnis ilgą laiką vartojamas vietoj kitų, ypač reiškančių vietą (erdvę). Prie tokių išvadų priėjo daugelis mokslininkų, tyrę anglų (Slobin 1985), hebrajų (Dromi 1979), prancūzų (Clark 1985), latvių (Rūķe-Draviņa 1982) ir kitas kalbas.

Užsieniečiamas prielinksninės konstrukcijos kelia kitokio pobūdžio problemų – jiems nėra sudėtinga išmokyti tinkamą prielinksnį, tačiau taisyklingo linksnio formos parinkimas ilgą laiką kelia rūpesčių.

Pavyzdyje žemiau matome atvejį, kai padaroma tik linksnio, bet ne skaičiaus klaida, vadinasi skaičiaus kategorija supраста, ir daugiskaitos vardininkas išmoktas, tačiau daugiskaitos galininko forma – dar ne. Atvejai, kai vietoje reikiamos linksnio formos vartojamas vardininkas nėra reti, nes vardininkas, panašiai kaip ir vaikų kalboje, atlieka apibendrinto linksnio funkciją. Tai galima vadinti linksnio vartosenos išplėtimu (plg. *reikšmės išplėtimas*), nes viena forma vartojama įvairioms funkcijoms reikšti.

(7)

U: *Kalbėjome apie Angliją, apie draugai* (= draugus).

U: *Nori pas rusai?* (= pas rusus).

U: *Bendravimas priklauso nuo žmonės* (= žmonių).

U: *Vieną kartą man buvo problema su mobilus telefonas* (= mobiliu telefonu).

Šie pavyzdžiai rodo, kad užsieniečiams daug lengviau išmokyti prielinksnius (ypač tų kalbų atstovams, kurių kalbose nėra linksnio kategorijos) negu taisyklingas linksnių formas.

Išvados

Lietuvių kalba yra turtingos morfologijos ir sudėtingos fleksinės struktūros kalba, tačiau maži vaikai, pradėdami įsisavinti šią kalbą, didelių sunkumų nepatiria. Užsieniečiams, besimokantiems lietuvių kalbos, prireikia nemažai laiko išmolti taisyklingai vartoti linksnių formas.

Prielinksninėse konstrukcijose prielinksniai dažnai praleidžiami ankstyvuojų vaikų kalbos įsisavinimo periodu, tačiau užsieniečiai jų nepraleidžia ir vartoja taisyklingai. Jiems daug sunkiau išmolti taisyklingai vartoti linksnių formas.

Vaikų kalbos raidos metu pastebėtas reiškinys: tinkama linksnio forma, bet netinkamas prielinksnis (jis praleidžiamas arba vartojama premorfema -a), o užsieniečiai vartoja tinkamą prielinksni, bet netinkamą linksnio formą.

Šio darbo tikslas buvo žvilgtelėti ir patyrinti vaikų ir užsieniečių kai kurias linksnio vartojimo situacijas. Buvo aptartos gramatinių linksnių ir prielinksninių konstrukcijų mokymosi ir vartojimo ypatybės bei trumpai aptartos klaidos. Liko nepatyrinėti kiti linksniai, tačiau lietuvių kalbos kaip svetimosios kalbos dėstytojai ir studentai pastebi, kad sunkiai išmokstamas naudininkas ir įnagininkas, o vietininkas ne. Ta pati tendencija pastebėta ir vaikų kalboje. Vietininkas lengvai įsisavinamas dėl savo ryškios ir visiems linksniavimo tipams vienodos galūnės. Kiti minėtieji linksniai lietuvių kalboje yra daug rečiau vartojami, todėl ir sunkiau įsisavinami.

Tai tik vienas pirmųjų bandymų pažvelgti į K1 ir K2 gramatinių kategorijų įsisavinimą, palyginti mokymosi strategijas ir klaidas, tačiau tokių tyrimų labai reikia. Ne tik tam, kad galėtume rengti geresnes mokymo priemones ir metodikas, bet tam, kad suprastume, kaip vyksta sudėtingas mokymosi procesas.

LITERATŪRA

Clark E. 1985. The acquisition of Romance, with special reference to French. *The crosslinguistic study of language acquisition* ed. D. I. Slobin. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Dromi E. 1979. More on acquisition of locative prepositions: an analysis of Hebrew data. *Journal of child language*, vol. 6. 547–562.

Peters A. M., Menn L. 1993. False starts and filler syllables: ways to learn grammatical morphemes. *Language*, vol. 69. 742–777.

Rescola L., Okuda S. 1987. Modular patterns in second language acquisition. *Applied Psycholinguistics*, vol. 8. 281–308.

Rūķe-Draviņa V. 1982. *No pieciem mēnešiem līdz pieciem gadiem*. Stockholm: The Baltic Scientific Institute in Scandinavia.

Savickienė I. 2003. *The Acquisition of Lithuanian Noun Morphology*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Savickienė I. 2005. Linksnių vartojimo dažnumas ir daiktavardžių reikšmė. *Acta Linguistica Lituanica*, t. 52. 59–65.

Slobin D. I. 1985. Introduction: Why study acquisition crosslinguistically? *The crosslinguistic study of language acquisition* ed. D. I. Slobin. Hillsdale, NJ: Erlbaum. 3–27.

Snow C. 1993. Theories of second language acquisition. *Psycholinguistics* eds. J. Berko Gleason, N. B. Ratner. Harcourt Brace College Publishers: New York. 396–416.

Tomasello M., Herron C. 1989. Feedback for language transfer errors: The garden path technique. *Studies in second language acquisition*, vol. 11. 385–396.

L1 AND L2 IN LITHUANIAN: THE CASE FOR CASE

Ineta Savickienė

Summary

The main aim of this study is to determine the basic difference in ways Lithuanian category of case was mastered by native speaking children in their second-third year of age, and by adults whose native language is not Lithuanian. The data analysed was the errors and their interpretation that Lithuanian children and non-Lithuanian adults make in using nouns. The category of case is considered to be one of the most complex grammatical categories. This is due to several reasons: first, the category of case is morphological in form and syntactic in content; second, it enters into multiple oppositions. The use of prepositional phrases shows the tendency for prepositions to be omitted up to the age of two in children's speech. Children prefer to use the premorpheme *a* instead of a preposition. The morphological case markers were acquired at an early age, but grammatically correct forms of a number of prepositions did not appear until the child was 3 years old. In contrast, non-Lithuanian adults used correct prepositions but the case forms caused difficulties for a long time. It can therefore be assumed that the correct form of case is acquired much earlier than prepositions by children but not by non-native adults.